

Seletuskiri

Tallinna Linnavolikogu

Määruse eelnõu

„Harku metsa kaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” juurde

Tallinna Linnavolikogu määrusega võetakse looduskaitsealade alusel kohaliku kaitse alla Tallinna linnas Nõmme linnaosas asuv osa Harku metsast, et kaitsta väärtuslikku maastikku, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku ning säilitada ja parandada virgestusvõimalusi Tallinna edelaosas.

1. Sissejuhatus

[Looduskaitsealade](#) (LKS) § 10 lõike 7 punkti 2 kohaselt on kohaliku omavalitsuse volikogul õigus võtta kaitstav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Tallinna Linnavolikogu on kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest ja looduskaitsealade seadusest lähtudes kehtestanud 28. mail 2009 määruse nr 18 „[Loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise menetlus](#)“, mis reguleerib Tallinna Linnavolikogu, Tallinna Linnavalitsuse ning Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tegevust loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmisel ja kaitse korraldamisel.

LKSi § 8 lõike 1 ja eelnimetatud määruse § 2 lõike 1 kohaselt on igaühel õigus esitada kaitse alla võtmise algatajale ettepanek loodusobjekti kaitse alla võtmiseks. Ettepaneku võtta Harku metsa kohaliku kaitse alla tegi MTÜ Nõmme Tee Selts. Eelnõu kohaselt võetakse kohaliku kaitse alla Harku metsa ja raba osa, mis paikneb Tallinna linnas Nõmme linnaosas. Kaitseala nimetatakse Harku metsa kaitsealaks.

Määruse eesmärk on sätestada tingimused, mis tagavad väärtusliku maastiku ja elustiku säilimise ning parandavad inimeste puhkevõimalusi Harku metsa ja raba osas, mis paikneb Tallinna linna territooriumil. Harku mets ja raba paiknevad Tallinna linna edelaosas ja Harku vallas ning kuuluvad Harju maakonna rohevõrgustiku tuumalade sekka. Seda suure puhkeväärtusega looduslikku ala kasutavad aktiivselt nii Tallinna linna kui ka Harku valla elanikud. Harku metsa loodus- ja puhkeväärtust ohustab üha kasvav kasutuskoormus, mis tingib vajaduse reguleerida kogu Harku metsa ja raba ala külastust. Harku metsa kaitseala moodustamine ei too kaasa suuri muudatusi roheala senistele külastajatele.

Volikogu määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet.

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1 Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta väärtuslikku maastikku, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku ning säilitada ja parandada virgestusvõimalusi Tallinna edelaosas.

LKSi § 7 järgi on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. LKSi § 4 lõikes 7 on täpsustatud, et kohaliku omavalitsuse tasandil võib kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Harku metsa kaitseala moodustamise eeldus on ohustatus, haruldus ja esteetiline väärtus.

Ohustatus ja haruldus. Alal paiknevad mitme II ja III kaitsekategooria taime- ja loomaliigi elupaigad. Alal on II kaitsekategooria taimeliigi sagristarna (*Carex irrigua*) esinduslik kasvukoht, mis on teadaolevalt Eesti üks suuremaid, ning III kaitsekategooria liigi kuradi-sõrmkäpa (*Dactylorhiza maculata*) tuhandetest isenditest koosnev asurkond.

III kaitsekategooria taimeliikidest paiknevad kaitseala territooriumil ka vööthuul-sõrmkäpa (*Dactylorhiza fuchsii*), roomava öövilke (*Goodyera repens*), suure käopõlle (*Listera ovata*),

laialehise neiuvaiba (*Epipactis helleborine*), kahelehise käokeele (*Platanthera bifolia*) ning ungrukolla (*Huperzia selago*) kasvukohad.

Kaitsealustest kahepaiksetest on kaitseala territooriumil III kaitsekategooriasse kuuluvate hariliku kärnkonna (*Bufo bufo*), rohukonna (*Rana temporaria*) ja rabakonna (*Rana arvalis*) elupaigad. Kaitsealustest roomajatest on alal III kaitsekategooriasse kuuluva rästiku (*Vipera berus*) elupaik.

Kaitseala territooriumil paiknevad II kaitsekategooria linnuliigi sarvikpüti (*Podiceps auritus*) elupaik ning nelja III kaitsekategooria linnuliigi elupaigad. Need liigid on tait (*Gallinula chloropus*), musträhn (*Dryocopus martius*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*) ja koldvint (*Serinus serinus*).

Alal on määratletud kümne kasvukohatüübi esinemine, milleks on sambliku, pohla, mustika, karusambla-mustika, siirdesoometsa, raba, mustika-kõdusoo, jänesekapsa-kõdusoo, puispeenra-älveraba ja liiviku kasvukohatüüp.

Tallinna mastaabis on haruldane, et alal esineb erinevaid sookooslusi. Harku metsa kaitseala põhjaosas paiknevad Valgesoo laugastiku idapoolsed serva-alad. Rabapeenarde vahel olnud kuivenduskraavide ja turbaaukude võrgustik on aja jooksul kinni kasvanud ning kujunenud on esinduslikus seisundis väikesed madaloolaid, millel kasvab tüüpiline madal soo taimestik. Madalooladel leidub ka õõtsikuid ja älveid ning serva-aladel võib vaadelda siirdesoo fragmente, mis lähevad kiiresti üle soostuvaks ja kõdusoometsaks.

Esteetiline väärtus. Harku metsa kaitseala on ülelinnalise tähtsusega virgestusala, mis pakub Tallinna linna ja Harku valla elanikele arvukalt ökosüsteemiteenuseid ehk loodushüvesid. Ala kasutavad aktiivselt nii tervisesportlased kui ka loodushuvilised ja korilased. Sookooslustes leidub jõhvikat, metsa all lausaliselt rabamurakat ja võrdlemisi palju söögiseeni: kitsemampleid, eri liiki riisikaid, pilvikuid ja puravikke. Tihe radade võrgustik on intensiivses kasutuses ja tänu sellele püsivad külastajad pigem väljakujunenud radadel. Erinevad soo- ja metsatüübid ning neile iseloomulikud liigid on hästi vaadeldavad, mistõttu sobib ala hästi elurikkuse tundmaõppimiseks ja loodusõppe korraldamiseks. Alal levivad männi enamusega metsad on inimestele atraktiivsed ja suure esteetilise väärtusega.

Harku metsa kaitseala kirde- ja keskosas levivad palumetsad (pohla, mustika, jänesekapsa-mustika, karusambla-mustika kasvukohatüüp), mis paiknevad Harku luitestiku (Antsulujärve-aegne rannaastang) idaservas. Puistute keskmine vanus jääb vahemikku 70–90 aastat. Esimeses rindes on domineeriv puuliik mänd ning vähesel määral kask. Luitevahelistes lohkudes leidub sõnajala kasvukohatüüpi, kus esineb ka lamapuitu. Ala lõunaosa 50–70-aastased segametsa kasvukohatüübid, kus valdavateks puudeks on kased ja mändid, on kujunenud pika kuivenduse tulemusena. Veerežiimi omapära tõttu leidub sel alal rohkem lamapuitu ja surnult seisvaid puid, mis soodustab taimede, loomade ja seente liigirikkust.

Lisaks eeltoodule on Harku metsa kaitseala tähtis ka linnu- ja loodusdirektiivi rakendamisel. Alal pesitsevad linnudirektiivi I lisa liigid (sarvikpütt, musträhn). Kaitseala territoorium on osa loodusdirektiivi IV lisa liigi (rabakonna) Astangu-Harku elupaigakompleksist, kus liik on teadaolevalt heas seisundis.

2.2 Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Harku metsa kohaliku kaitse alla võtmise otstarbekust on analüüsitud kahel korral. Endise Tallinna Keskkonnaameti tellimusel koostas 2008. aastal Harku metsa kaitse alla võtmise põhjendatuse ning kavandatavate piirangute otstarbekuse ekspertiisi Lauri Klein. Ekspertiisi hinnangul on Harku metsa kohaliku kaitse alla võtmine põhjendatud Tallinna linna piiresse jäävas osas, kuid tulevikus tuleks kohaliku kaitse alla võtta ka Harku metsa ja raba osa, mis kuulub Harku vallale.

2018. aastal tellis endine Tallinna Keskkonnaamet Harku metsa kaitse alla võtmise kohta uue ekspertiisaruande. Ekspert Timo Kark leidis, et kuigi roheala säilimine on tagatud ka planeeringutega, on kaitseala moodustamise, kaitse-eeskirja kinnitamise ja kaitsekorralduskava koostamisega võimalik Harku metsa kaitset veelgi tugevdada. Kaitseala moodustamine annaks konkreetsemad väärtuste säilitamise ja kasutuse reguleerimise suunised kõikidele alal tegutsejatele ja huvirühmadele. Ekspert soovitas kaitse alla võtta roheala terviklikult – nii selle

Tallinna linna kui ka Harku valda kuuluv osa –, kuid põhjendatud on kaitseala loomine ka ainult Tallinna linna piiresse.

Kohaliku tasandi kaitseala moodustamist on varem toetanud ka riigi Keskkonnaamet (2. juuli 2009 kiri nr HJR 15-3/18218) ja Keskkonnaministeerium (8. juuli 2009 kiri nr 16-1/6001-4). Nad leidsid, et riikliku maastikukaitseala moodustamine pole põhjendatud, kuna ala pole looduskaitsealalt ega kultuurilis-ajalooliselt piisavalt esinduslik, kuid ala säilimine on võimalik tagada kohaliku omavalitsuse tasandil moodustatava kaitsealana.

Tallinna Linnavolikogu tegi 12. juuni 2020 kirjaga nr F1-11.1/444–1 Harku Vallavolikogule ettepaneku võtta kohaliku kaitse alla ka Harku valla territooriumil asuv Harku mets ja raba. Ettepaneku eesmärk oli moodustada Tallinna linnaga ühine, omavalitsuste piire ületav kohaliku omavalitsuse tasandi kaitseala, millel on ühtne kaitse-eeskiri ja kaitsekorralduskava. Harku Vallavolikogu vastas 31. augusti 2020 kirjaga nr 1-8/2821-1, et valla planeerimis- ja keskkonnakomisjon otsustas mitte toetada Tallinna Linnavolikogu ettepanekut.

Kuigi 2008. ja 2018. aastal koostatud eksperdihinnangute järgi on ka üksnes Harku metsa Tallinna territooriumil asuvat osa hõlmava kohaliku kaitseala moodustamine põhjendatud, tellis Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet juunis 2019. aastal Tallinna Botaanikaaialt töö „Kavandatava Harku maastikukaitseala kaitsealuste taimeliikide inventuur ning leiukohtade hooldustööde soovitused“. Töö valmis oktoobris 2019 ning selle tulemusena paranesid teadmised Harku metsa kaitsealal esineva kaitsealuse taimestiku kohta. Leidis veel kord kinnitust, et kaitseala moodustamine ka ainuüksi Tallinna linna piiresse jääval alal on põhjendatud ja otstarbekas.

2.3 Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

LKSi § 4 lõikes 1 on sätestatud kaitstavate loodusobjektide tüübid, mille hulka kuuluvad muu hulgas kaitsealad (nt looduskaitsealad, maastikukaitsealad) ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid. Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaamet on varem jäänud seisukohale, et riikliku kaitseala moodustamine pole põhjendatud, kuna ala pole looduskaitsealalt ega kultuurilis-ajalooliselt piisavalt esinduslik, kuid ala säilimine on võimalik tagada kohaliku omavalitsuse tasandil moodustatava kaitsealana. Seepärast on asjakohane võtta kaitstav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.

LKSi § 4 lõike 7 järgi võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Selleks, et eristada kaitstavate loodusobjektide tüüpe (LKS § 4 lg 1) ehk riiklikult kaitstavaid kaitsealasid (LKS § 4 lg 2) kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavatest pindalalistest objektidest, ei kasutata Harku metsa kaitseala nimetuses termineid „looduskaitseala“ või „maastikukaitseala“. Samal põhimõttel on nimetatud ka teised Tallinna linnas kohaliku kaitse all olevad kaitsealad ([Pääsküla raba kaitseala](#), [Merimetsa roheala](#)).

2.4 Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et see hõlmab olulisemaid kaitset vajavaid loodusväärtusi ning ala piirid peavad olema selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid katastripiire.

Kaitseala koosseisu arvatakse järgmised riigimaa kinnisasjad: Kalda tn 1a (katastritunnus 78404:408:0025, 42,66 ha); Tihniku tn T2 (katastritunnus 78401:101:2698, 14,99 ha); Villpea tn 4 (katastritunnus 78401:101:5475, 6,89 ha) ja Villpea tn 6 (katastritunnus 78401:101:5476, 11,8 ha).

Samuti arvatakse kaitseala koosseisu reformimata maaüksus (riigi reservmaa piiriettepaneku number AT0503110071, 1,81 ha) ja Tallinna linnale kuuluv kinnisasi Kalda tn 1e (katastritunnus 78401:101:2069, 2,06 ha).

Harku metsa kaitseala pindala on seega 80,21 ha, millest riigimaa moodustab 76,34 ha, jätkuvalt riigi omandis olev maa 1,81 ha ja linnamaa 2,06 ha.

Kaitseala koosneb ühest piiranguvööndist (Harku metsa piiranguvöönd), mille piir kattub kaitseala välispiiriga. Kaitseala välispiir on märgitud määruse eelnõu lisas olevale kaardile.

Kaardi koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

2.5 Kaitsekord

2.5.1 Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning 2008. aastal (Lauri Klein) ja 2018. aastal (Timo Kark) koostatud eksperdiarvamusi. Piirangute seadmisel on lähtutud põhimõttest, et Harku metsa kaitsealal saab jätkuda tavapärase külastus ning on võimalik ellu viia kaitsekorralduslikke töid, rajada puhkerajatisi ja hooldada tehnovõrke. Kaitse-eeskirjas kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitse-eesmärkide saavutamise ning on saavutatava mõjuga proportsionaalsed.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele, mis tuleneb Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-st 32. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PSi §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PSi §-st 53. PSi §-de 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust looduskaitselistel eesmärkidel piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjas piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate, kohalikul tasandil oluliste loodusväärtuste säilimine. Neid eesmarke saab pidada legitiimseks, kuna LKSi kohaselt on loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmine lubatav ohustatud, haruldase ja esteetiliselt väärtusliku looduskeskkonna ja kaitsealuste liikide kaitse eesmärgil. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne muu, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Valitud piirangud on ka mõõdukad. Piirangute proportsionaalsust käsitletakse lähemalt allpool.

Kaevandamis- ja metsandusettevõtluse korral on risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud kaitse-eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Seletuskirja järgnevates punktides on esitatud piirangute põhjendused.

Kaitsekorra eripärast ja majandustegevuse piiramise astmest lähtudes on kaitseala tsoneeritud tervikuna ühte piiranguvööndisse.

Kaitse-eeskirjas ei reguleerita jahipidamist ja jahilukite lisaõõtmist, sest kaitseala asub tiheasustusalal, mis ei kuulu jahimaa hulka (jahiseaduse § 3 lg 2). Samuti ei reguleerita roo varumist külmumata pinnaselt, kuna alal ei kasva pilliroogu kogustes, mis pakuks majanduslikku huvi.

2.5.2 Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades määruses sätestatud erisusi. Inimestel on lubatud kaitsealal viibida ning korjata seal marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi. Liikumispiiranguid ei ole kehtestatud, sest puuduvad sellised kaitsealused liigid, mida nende kasvukohas, elupaigas või koondumispäigas viibimine võiks kahjustada, või paiknevad selliste kaitsealuste liikide kasvukohad alal, mis pole hõlpsasti ligipääsetav ja mille kahjustamise oht on väike. Kaitsealal on lubatud kalapüük ühe lihtkäsiõngega. Kaitseala veekogud ei ole kalarikkad ega kalandusliku väärtusega, mistõttu sobivad need ennekõike õngepüügi harjutamiseks.

Kaitsealal on telkida, lõket teha ja grillida lubatud vaid kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Kontrollimatu telkimine, lõkke tegemine ja grillimine võivad ohustada kaitseväärtusi, sh II ja III kaitsekategooria taimeliikide isendeid ja kasvukohti. Praegu on alal mõni ettevalmistatud lõkke- ja grillimiskoht ning kaitse-eeskiri annab võimaluse neid kaitseala valitseja nõusolekul juurde rajada ja kasutada.

Kaitsealal on piiratud rohke osalejate arvuga rahvaürituste korraldamist selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Kuni 50 osalejaga üritusi võib ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohtades korraldada ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Kui osalejaid on üle 50, tuleb ürituse korraldamiseks taotleda kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on vajalik eelkõige selleks, et kaitsta kaitsealuste liikide kasvukohti ja vältida maastiku kahjustamist. Ürituse korraldamiseks nõusoleku andmisel saab kaitseala valitseja seada liike või maastikku säästvaid tingimusi ja piiranguid. Väiksema osalejate arvuga (kuni 50 osalejat) ürituste puhul ei nõuta kaitseala valitseja nõusolekut, et vältida halduskoormuse suurenemist ja liigset rangust võrreldes riiklikul tasandil kaitstavate alade kaitsereežiimiga. Muu hulgas on võimalik korraldada kaitsealal õuesõpet või välitreeninguid, küsimata selleks iga kord nõusolekut.

Kaitsealal on lubatud jalgratastega sõita teedel ja radadel, mootor- ja maastikusõidukiga on lubatud sõita teedel kehtivast liikluskorraldusest lähtudes ning väljaspool teid on lubatud sõita järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seoses, kaitseala valitseja nõusolekul teadustegevusega seoses ning kaitse-eeskirjas lubatud tööde tegemiseks. Eelpool nimetatud juhtudel on jalgratta, mootor- ja maastikusõidukiga ning ujuvvahendiga sõitmine võimalik kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolekut on vaja selleks, et oleks võimalik seada vajaduse korral ajalisi või ruumilisi piiranguid kaitsealuste liikide elupaikades ja kasvukohtades. Erandjuhud, mil mootorsõiduki ja maastikusõidukiga tohib alal väljaspool teid sõita, on sätestatud LKSi § 30 lõike 3 eeskujul ning tulenevalt LKS § 31 lõike 2 punktist 10. Metsa majandamine kaitse-eesmärkide täitmiseks on alal kaitse-eeskirja kohaselt lubatud tegevus. Seetõttu tuleb jätta võimalus alal nende tööde tegemiseks sõita.

Ehitustegevus on alal üldjuhul keelatud, kuid kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud püstitada tehnovõrgurajatisi ning ehitisi kaitseala tarbeks ja virgestusotstarbeks. Näiteks võib kaitseala valitseja nõusolekul rajada Nõmme linnaosa üldplaneeringus kavandatud kergliiklusteid. Ehitustegevuse keelamine on põhjendatud, kuna see kahjustab kaitstavat pinnavormi ja rikub maastikuilmet. Lisaks eeldab uue hoonestuse rajamine ka uute kommunikatsioonide rajamist (elekter, vesi, reovesi, teed jmt), mis omakorda kujundab või rikub pinnavormi ja maastikuilmet. Erandid on kehtestatud selleks, et vajaduse korral varustada ümberkaudseid elanikke vajalike teenustega ning lubada püstitada kaitseala tarbeks ehitisi (nt tähised, infotahvlid). Ala on potentsiaalne puhke- ja sportimisala, mistõttu on jäetud võimalus arendada see välja viisil, mis ei kahjusta kaitse-väärtusi. Väikesemahulised arendused (matkaraja rajamine, infotahvlid, puhkekoht jmt) ei kahjusta pinnavormi ning võimaldavad inimestel looduses viibida, edendada loodusharidust jne.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud muuta veekogude veetaset ja kaldajoont. Kaitseala territooriumil paiknevad kaks karjäärjärve, mille virgestuspotentsiaali on võimalik paremini ära kasutada. Praegu puudub huvi veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise vastu, kuid kaitse-eeskiri annab võimaluse sellise huvi ilmnemise korral neid tegevusi kaitseala valitseja nõusolekul teha.

2.5.3 Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Veerežiimi muutmine, mis maaparandussüsteemi rajamisega kaasneks, on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis avaldab kooslustele ja liikidele negatiivset mõju. Sellise suurt piirkonda hõlmava tegevuse mõju ulatub ka ümbritsevatele aladele. Veerežiimi muutused muudavad kasvukohatingimusi ja seeläbi ka koosluste liigilist koosseisu ja mitmekesisust. Maaparandussüsteemi rajamine ohustaks säilinud sookoosluste taastumist. Kuivendatud sookoosluste puhul tuleb kaasa aidata nende loomulikule taastumisele, milleks tuleb vähendada järk-järgult kuivendamise mõju ja põhjendatud juhtudel sulgeda kraave või eemaldada puistu.

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Kaevandamistegevus ohustab sookoosluste ja niiskete metsakoosluste säilimist muudest asjaoludest enam. Maavara kaevandamisega kujundatakse ümber maastikku, hävitatakse taimede (sh kaitsealuste taimeliikide) kasvukohad ning rikutakse maastikuilmet, samuti halvenevad virgestusvõimalused. Seega hävitaks kaevandamine kaitstavad väärtused ning ühtlasi võib see mõjutada piirkonna veerežiimi. Kaevandamise keelamine on kaitseväärtuste säilitamiseks hädavajalik meede, millest leebema vahendiga ei ole kaitse-eesmärke võimalik saavutada. Arvestades sookoosluste ainulaadsust

piirkonnas ning suurt avalikku huvi maastikuilme ja virgestusvõimaluste säilimise vastu, on piirang ka mõõdukas.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, sest see vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet ning pole kaitstavale alale kohane.

Metsa majandamine on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud tegevus, kuid metsa majandamisel tuleb lähtuda kaitseala kaitse-eesmärgist. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kõik raieliigid, välja arvatud lageraie, mis on kaitse-eeskirja kohaselt keelatud. Lageraie kahjustab looduskeskkonda ja virgestusvõimalusi aastakümneteks, kuna selle käigus likvideeritakse metsaeraldisel suurel alal kõik puud. Selline raieviis mõjutab negatiivselt linna rohealade põhieesmärkide täitmist ja on vastuolus kaitseala kaitse-eesmärgiga.

Harku metsa kaitsealal on ennekõike soositud kujundusraied, mida tehakse vastavalt kaitsekorralduskavale. Kujundusraied on vajalikud kaitsealuste liikide elupaikade soodsa seisundi hoidmiseks või saavutamiseks. Teatud juhtudel on lubatud ka muud raieliigid (näiteks turberaie häil- või aegjärgse raiena), kui need on vajalikud väärtusliku maastikuilme tagamiseks, ühevanuselise ja -liigilise puistu järkjärguliseks kujundamiseks looduslikuma struktuuriga ja elurikkamaks püsimetsaks ning puhkeväärtuse ja virgestusvõimaluste säilitamiseks ja parandamiseks enam kui 50-aastasest perspektiivis. Kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raie liigi, tehnoloogia ja aja, puidu kokku- ja väljaveo, raielangi suuruse, raielangi puhastamise viisi ning puistu koosseisu ja täiuse kohta. Kõik nimetatud tegevused saavad toimuda kaitseala kaitsekorralduskava ja pikaajalise metsamajandamiskava alusel, mis lähtuvad kaitseala kaitse-eesmärgist. Kaitseala territooriumil toimuvate raiete täpsemad tingimused seab Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet kaitseala valitsejana iga kord enne metsateatise esitamist, lähtudes metsaseaduse § 42 lõikest 3.

Pinnase, kaitsealuste taimede kasvukohtade ja maastikuilme kaitseks on kaitsealal üldjuhul keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu juhul, kui pinnas seda võimaldab (vedu on võimalik pinnast kahjustamata).

Kaitsealal on keelatud biotsiidi, väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine. Piirang on põhjendatud, kuna nende vahendite kasutamine kahjustab looduslikku tasakaalu, vähendab koosluste mitmekesisust ja liigilist mitmekesisust. Samuti soodustab nende kasutamine osa liikide domineerimist.

2.5.4 Tegevuse kooskõlastamine

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud kindlaks LKSi § 14 lõikes 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.

Kui tegevus vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kuid võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit, ei kooskõlasta kaitseala valitseja seda tegevust. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel ei kahjusta tegevus kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides on nimetatud tegevus, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Tegevuste kooskõlastamisel saab kaitseala valitseja esitada tingimusi, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Kaalutusõiguse kaudu on võimalik otsida ning leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Harku metsa kaitseala kaitse alla võtmise ja kaitse-eeskirja avalikustamine toimus 1. aprillist kuni 30. aprillini 2019. a. Selles ajavahemikus toimus avalik väljapanek endises Tallinna Keskkonnaametis, Nõmme Linnaosa Valitsuses ning Tallinna veebilehel aadressil

<https://www.tallinn.ee/est/keskkond/Harku-metsa-kaitseala>. Avalik arutelu toimus Nõmme Linnaosa Valitsuses (Valdeku tn 13, Tallinn) 23. mail 2019 algusega kell 17, arutelust võttis osa kümme inimest. Alljärgnevas tabelis on esitatud avalikustamise käigus laekunud seisukohad ning nendega arvestamine.

Arvamuse esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Riigimetsa Majandamise Keskus	<p>1. Viia läbi täiendav alal paiknevate väärtuste hindamise ekspertiis.</p> <p>2. Teatud toimingute puhul (järelevalve- ja päästetööd jne) võiks mootorsõiduki ja maastikusõidukiga sõitmist lubada ilma kaitseala valitseja nõusolekuta.</p> <p>3. Täpsustada, mida on mõeldud kaitse-eesmärgikohase metsakoosluste kujundamise all.</p> <p>4. RMK ei nõustu uuendusraie keelustamisega.</p> <p>5. Tallinna linna territooriumil paikneva riigimetsa majandamiseks ja uuendamiseks on RMK planeerinud koostada metsade majandamise kavad, kaasates koostamisprotsessi vastavad linnaosavalitsused ja Tallinna Keskkonnaameti.</p>	<p>1. Arvestatud. Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet tellis juunis 2019. a Tallinna Botaanikaaialt töö „Kavandatava Harku maastikukaitseala kaitsealuste taimeliikide inventuur ning leiukohtade hooldustööde soovitused“. Töö tulemusena paranesid teadmised Harku metsa kaitsealal esinevast kaitsealusest taimestikust ja leidis veel kord kinnitust, et kaitseala moodustamine ka ainuüksi Tallinna linna piiresse jääval alal on põhjendatud ja otstarbekas. Töö üks osa oli ka hooldussoovituste saamine nende leiukohtade soodsa seisundi tagamiseks.</p> <p>2. Arvestatud. Kaitse-eeskirja on täiendatud vastavalt ettepanekule.</p> <p>3. Arvestatud. Täiendasime seletuskirja. Metsakoosluste kujundamine kaitse-eesmärgist lähtudes kätkeb endas kõiki raieliike (v.a lageraie), mis on kaitsekorraldus kavas ja metsamajandamiskavas kokku lepitud ning mis aitavad kaitseala kaitse-eesmärkide täitmisele kaasa.</p> <p>4. Osaliselt arvestatud. Täiendasime kaitse-eeskirja, täpsustades, et keelatud on uuendusraie, välja arvatud turberaie. Turberaie liigid on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud, kui need on kaitsekorralduskavas ja metsamajandamiskavas kokku lepitud ning aitavad kaitseala kaitse-eesmärkide täitmisele kaasa.</p> <p>5. Võtame teadmiseks.</p>
Keskkonnaministeerium	Keskkonnaministeerium kooskõlastab Harku metsa kaitseala moodustamise ettepaneku.	Arvestatud.
Maa-amet	Kaitseala moodustamine reformimata maaüksusele riigi reservmaa piiriettepaneku numbriga AT0503110071 ei ole põhjendatud ning nimetatud maaüksus tuleks kaitsealast välja jätta.	Mitte arvestatud. Maaüksuse AT0503110071 kaitse alla võtmine on põhjendatud, kuna oluline on tagada Tallinna ja Harku valda jääva Harku metsa ja raba rohemassiivi sidusus Pilliroo tänavast lõunas asuvate rohealadega. Rohevõrgustiku sidususe tagamine rohevõrgustikku kasutavatele elustikurühmadele on üks nüüdisaegseid rohevõrgustiku planeerimise põhieesmärke nii linnakeskkonnas kui ka sellest väljaspool. Oma suuruse tõttu toimib Harku mets elustiku doonorilana teistele Tallinna ja lähialdade

rohealadele, mille liikumiskoridorid läbivad kõnealust maaüksust.

- Keskkonnaamet
1. Harku metsa kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu teksti ülesehitus ei vasta väljakujunenud kaitse-eeskirjade ülesehitusele. Soovitame teksti ülesehitust korrigeerida.
  2. Esitatud materjalide hulgast puudub määruse eelnõu seletuskiri, kus esitatakse LKSi § 11 lõikes 4 toodud põhjendused.
  3. Teeme ettepaneku nimetada Harku metsa kaitseala Harku metsa maastikukaitsealaks.
  4. Soovitame määruse pealkirjast jätta välja „ettepanek“ ja sõnastada see „Harku metsa kaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“.
  5. Kaitse-eeskirja eelnõust ei selgu, millisesse vööndisse kaitseala maa-ala kuulub ja mis on vööndi nimetus.
  6. Soovitame korrigeerida kaitseala kaitsekorda. Eelnõus esitatud kaitsekorras leidub punkte, mida LKSi § 31 ei reguleeri, osa tegevusi on kajastamata.
  7. Soovitame määruse eelnõu § 5 lõike 1 punktis 8 nimetatud ehitustegevuse erandeid kajastada kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevuse juures.
  8. Määruse eelnõu § 5 lõikes 2 esitatud tegevuste puhul palume kasutada LKSi §-s 14 toodud sõnastust.
  9. Määruse eelnõust puudub paragrahv määruse vaidlustamise võimaluse kohta.
1. Arvestatud. Eelnõu teksti ja määruse seletuskirja on läbivalt korrigeeritud.
  2. Arvestatud. Täiendasime põhjalikult Harku metsa kaitseala moodustamise seletuskirja.
  3. Mitte arvestatud. Selleks, et eristada kaitstavate loodusobjektide tüüpe (LKS § 4 lg 1) ehk riiklikult kaitstavaid kaitsealasid (LKS §4 lg 2) kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavatest pindalalistest objektidest, ei kasutata Harku metsa kaitseala nimetuses termineid „looduskaitseala“ või „maastikukaitseala“. Samal põhimõttel on nimetatud ka teised Tallinna linnas kohaliku kaitse all olevad kaitsealad.
  4. Arvestatud. Määrus on ümber vormistatud.
  5. Arvestatud. Eelnõu on täiendatud. Kaitseala koosneb ühest piiranguvööndist (Harku metsa piiranguvöönd), mille piir kattub kaitseala välispiiriga.
  6. Arvestatud. Eelnõu on läbivalt täiendatud.
  7. Arvestatud. Eelnõu on korrigeeritud.
  8. Arvestatud. Eelnõu sõnastust on korrigeeritud ning kasutatakse LKSi §-s 14 toodud sõnastust.
  9. Arvestatud. Eelnõu on korrigeeritud ja lisatud paragrahv määruse vaidlustamise võimaluse kohta.
  10. Arvestatud. Eelnõu on korrigeeritud ning lisatud on normitehnilised märkused.
  11. Arvestatud. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu 30.05.2019 kirjaga nr 8-2/19/1783-2 ning täiendatud kujul eelnõu esitatakse Keskkonnaministeeriumile uuesti tutvumiseks.
  12. Arvestatud. Esitame projekteeritava kaitseala piirid ja kinnitatud kaitseala piirid Keskkonnaagentuurile keskkonnaregistrisse kandmiseks.

10. Määruse eelnõus ei ole esitatud normitehnilisi märkusi.

11. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu tuleb kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga.

12. Projekteeritava kaitseala piirid ja kinnitatud kaitseala piirid tuleb kanda keskkonnaregistrisse.

Nõmme Linnaosa Valitsus	Jahipidamise ja kalastamise kohta puudub materjalides teave, kas need on lubatud või keelatud.	Arvestatud. Eelnõu on täiendatud kalapüüki lubava sättega. Jahipidamist kaitse-eeskirjas ei reguleerita, sest kaitseala asub tiheasustusalal, mis ei kuulu jahimaa hulka.
-------------------------	--	---

Pärast Harku metsa kaitse alla võtmise menetluse algatamist ja esmakordset avalikustamist ei muutunud Harku metsa kaitse alla võtmise põhiseisukohad. Kuna aga avalikustamise käigus laekus Harku metsa kaitseala kaitse-eeskirja täiendamiseks arvukalt ettepanekuid, mille alusel täiendati kaitse-eeskirja, korraldas Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet teistkordse avaliku väljapaneku, mis kestis 16.11.–06.12.2020. Alljärgnevas tabelis on esitatud teistkordse avalikustamise käigus laekunud seisukohad ning nendega arvestamine.

Arvamuse esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Keskkonnaamet	<p>1. Eelnõus esitatud kaitsekorras leidub punkte, mida LKS § 31 ei reguleeri (kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, metsakoosluste kujundamine). Kuna kaitse alal kehtib piiranguvööndi kaitsekord, siis need tegevused ei vaja kaitse-eeskirjaga reguleerimist.</p> <p>2. Hetkel kaitse-eeskirja eelnõus toodud sõnastuses jääb ikkagi turberaie keelatuks, sest keeld tuleneb LKS-eelnõu sõnastust. Soovitame kasutada kaitse-eeskirjas järgmist sõnastust: keelatud on uuendusraie, välja arvatud turberaie.</p>	<p>1. Arvestatud. Nimetatud punktid on määruse eelnõust välja võetud ning seletuskirja on vastavalt korrigeeritud</p> <p>2. Arvestatud. Korrigeerisime määruse</p>
Maa-amet	Tuginedes Kark OÜ ekspertarvamusele ning vastuvõetud Nõmme linnaosa üldplaneeringule, mille kohaselt on maaüksuse AT0503110071 maakasutuse juhtotstarbeks määratud roheala, nõustub Maa-amet reformimata maaüksuse riigi reservmaa piiriettepaneku numbriga AT0503110071 kohaliku tasandi kaitsealana kaitse alla võtmisega vastavalt 13.11.2020 edastatud määruse „Harku metsa kaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“ eelnõule.	Arvestatud.

4. Määruse jõustumine

Määrus jõustub looduskaitseaduse § 11 lõike 6 kohaselt kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Kaitse-eeskirja, kaitseala välispiiri ja vööndi piiri kaardiga ning

seletuskirjaga saab tutvuda Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametis ning need avaldatakse Tallinna linna veebilehel www.tallinn.ee.

5. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest kinnisasja omanikule või valdajale tulenevad õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.